

FRANCISCUS VAN ASSISI. *)

I.

In de prachtige Umbrische vlakke, welke doorsneden wordt door de rivier van Rome met haar zijrivieren, ligt tegen de helling van den Monte Subasio het stadje Assisi. Dáár aanschouwde in 1182 — volgens een overlevering op wat stroo in den stal van den os en den ezel — de eerstgeboren zoon van den voornamen lakenkoopman Pietro di Bernardone het levenslicht. Dien stal, waar, naar de legende, in zoo nederigen staat het rijke kind geboren werd, heeft men veranderd in een kapel, welke heden ten dage nog bestaat. Zij draagt den naam „San Francisco el piccolo,” d. i. „de kleine heilige Franciscus.” Boven den ingang prijkt het opschrift: „Deze kapel was de stal van den os en den ezel, waarin Franciscus, de spiegel der wereld, geboren werd.”

De rijke Pietro had op zijn handelsreizen in het schoone Provence zijn bruid gevonden. Om haar bruidegom te kunnen volgen naar de hellingen van de trotsche Apennijnen, verwisselde Pica gaarne haar geliefden geboorte- grond voor het minstens even schoone Italië. Pica di Bernardone ontving haar eerstgeborene, toen haar echtgenoot zich weder op een buitenlandsche reis bevond. Zij gaf haar kind den naam van Johannes. Dezen schoonen naam zou het knaapje evenwel niet lang dragen, want bij vaders thuiskomst veranderde deze hem in dien van Franciscus. Veel heeft men gepeinsd over de oorzaak van deze naamsverandering. Waarschijnlijk is de ware oorzaak de afkomst der moeder, gevoegd bij de voorliefde des vaders voor het vaderland zijner vrouw. Franciscus zou naar Frankrijk heeten, naardien zich de vader een Franschman wenschte, fijn van aard!

De armoede had wel — als een soort van profetie van latere dagen — de geboorte van den kleinen Johannes vergezeld, doch zij werd niet diens peet! In weelde groeide Franciscus op. Het Fransch leerde hij van kindsbeen spreken, terwijl hij door de priesters van de nabijgelegen St. Joriskerk onderwezen werd in het Latijn. Wat het onderwijs betreft, kan men zijn opvoeding welverzorgd noemen; maar voor het overige schijnt het den rijken koopmanszoon te zijn gegaan, zooals zoo velen anderen zijns tijds: een bedorven jeugd leidde tot losbandige jongelingsjaren. Slecht te zijn, scheen een eere. Toen Franciscus omstreeks twintig jaren oud was, brak er een twist uit tusschen zijn geboortestad en het nabije Perugia, iets, dat niets vreemds is in de dagen, dat Italië een eindeloos strijd aanschouwde van Paus tegen Keizer, van stad tegen stad, van burger tegen edelman. Deze strijd was een voortvloeiende uit den burgeroorlog in Assisi zelf. De burgers bestormden de adellijke burchten. In dezen nood wendden zich de edelen tot het naburige Perugia, en wel in den tijd, dat dit republiekje het hoogtepunt van zijn macht had bereikt, en gaarne de gelegenheid aangreep de hegemonie over Assisi te bevestigen. Met Franciscus in de geleerden trokken de burgers van Assisi op Perugia los, maar zij dolven het onderspit. Franciscus was onder de weggevoerden, en bleef ruim een jaar krijgsgevangen. In het ouderlijk huis weer-gekeerd, zette hij het vorige, vroolijke leventje voort, totdat een ernstige ziekte hem maanden aan zijn legerstede bindt. Deze krankheid kunnen wij beschouwen als een keerpunt in Franciscus' leven. Wel niet als het beslissende moment, want dit valt pas eenige jaren later, maar toch als het begin van een gedeeltelijke levensverandering, want als de kranke, opgericht uit zoo zware ziekte, weer voor de eerste maal de natuur geniet, ruischt er in zijn ziel een „Ijdelheid der ijdelheden, het is ál ijdelheid!”

*) Bouwstoffen voor dit artikel ontleende ik aan een werk over Fr. v. A., hetwelk ik afzonderlijk wensch te bespreken in de rubriek „Boekbeschrijving.” — J. T.

Te dieer tijd woedde een oorlog tusschen den Paus en Markwald, een der legeraanvoerders van wijlen Keizer Hendrik VI. Bij dezen strijd staan we niet stil, doch we moeten er even melding van maken, omdat Franciscus, aangegrepen door dezelfde geestdrift, die heel Italië be-roerde, zich onder het zegevierende vaandel wilde scharen van den schitterenden veldheer Walter van Brienne, aan wien Innocentius III zijn leger had toevertrouwd. Brienne was de held van den dag. Franciscus trekt naar Apulië, doch bereikt zijn doel niet, omdat de koorts hem te Spoleto neerwerpt. Dáár bereikt hem een stem, die Franciscus voor de stem des Heeren hield (wij verhalen, en onthouden ons opzettelijk van kritiek); en dáár sprak hij het woord van Saulus van Tarsen: „Heer! wat wilt Gij dat ik doen zal?” Het antwoord luidde: „Keer weder!” Reeds den volgenden dag reed Franciscus in volle wapenrusting naar Assisi terug. Spoleto was óók een keerpunt, maar toch nog niet het keerpunt.

Nog eenmaal richt Franciscus een schitterend gastmaal aan voor al zijn vrienden. Het is meteen zijn afscheid van het vroegere, wereldsche leven! En al tastend zoekt hij het pad, vooral in het gebed zijn kracht zoekend. Een grot buiten Assisi wordt zijn „binnenkamer.” Hij maakt een pelgrimstocht naar de graven der apostelen, vertoef eenigen tijd te Rome, staat daar zelfs in bedelaarslomp en op de treden van de Sint Pieter, maar is bij dat alles als de man, die de menschen als boomen zag wandelen.

In de buurt van Assisi stond, als bij zoo vele steden, een leprozenhuis. Op zijn wandelingen was Franciscus het ziekenhuis af en toe gepasseerd, maar met afkeer had hij zich afgewend, daar hij den walgelijken stank der melaatschen niet kon verdragen. Op zekeren dag deed hij een rijtoer door de schoone Umbrische vlakke. In gepeins verzonken merkte Franciscus den melaatsche niet op, die terzijde aan den weg bedelde. Het paard schrikte, zijn berijder keek op. Wat veraschuwde Franciscus meer dan een melaatsche? En zie, wat er geschiedt. „Met een kolossale zelfoverwinning — zoo meldt de levensbeschrijver — sprong Franciscus van zijn paard, ging naar den melaatsche toe, wiens mond en weggevreten neus een vreeselijken, verrotten stank verspreidden, legde een aalmoes in de uitgestoken, halfverteerde hand van den zieke, en bukte snel om de met wonden en builen bedekte zieke vingers van den man te kussen, terwijl zijn keel zich van afkeer samentrok.”

Met recht kan de lezer vragen, hoe Franciscus' vader stond tegenover de geheel veranderde levenswijze van zijn zoon. Het antwoord op deze vraag ligt in het volgende. Op zekeren dag van het jaar 1207 kwam Franciscus, vergezeld door een troep spottende jongens, de stad binnen. Bleek en geheel ontdaan, bedolven onder het rijkelijk hem toegeworpen straatvuil, gaat Franciscus gelaten voort. De trotsche Pietro treedt in de deur van zijn winkel en wordt ooggetuige van dit smadelijk tooneel. Woedend ontzet hij zijn eerstgeborene. Hij draagt hem door de gangen van het groote huis, en werpt hem in een donkeren kelder. Daar moest zijn zonderlinge Franciscus dan maar bekomen van zijn grillen. Het tegenovergestelde geschiedde evenwel; het vaste besluit werd genomen, op den ingeslagen weg voort te gaan. Pietro meende nog één middel te kunnen beproeven. Hij wil den bisschop onder den arm nemen, opdat deze den dwazen zoon tot inkeer zou brengen. Vader en zoon verschijnen beiden voor den kerkvorst. De geestelijke beweegt Franciscus, het geld, hetwelk hij nog van zijn vader in bezit had, weder te geven. Met stralende oogen antwoordt hij: „Niet alleen het geld, maar ook de kleeren!” Snel verdwijnt Franciscus in een aangrenzend vertrek, en keert daarop naakt weder, slechts gedekt door een gordel. Nu spreekt hij: „Tot nu toe heb ik Pietro di Bernardone vader genoemd. Van nu aan zeg ik niet meer vader Pietro di Bernardone, maar Onze Vader, die in de hemelen zijt!” Met deze woorden legt hij zijn prachtige kleeren en een stapel geld aan Pietro's voeten. Deze blijft ongeroerd en uit geen woord. Maar de bisschop treedt op Franciscus toe en breidt zijn mantel over hem uit. De breuk tusschen Franciscus en diens ouders is volkomen! En als voortaan

de voorname lakenkoopman zijn zoon ontmoet in de straten van Assisi, dan vloekt hij den zoon, die eens zijn oogappel was!

Als jonge man van vijf-en-twintig jaren ging Franciscus de wijde wereld in. Een afgedankte tuinmansjas was zijn gewaad. Hij teekende met een stuk krijt een kruis op den rug en aldus meende hij den eisch van het Evangelie te vervullen, om n.l. alles te verlaten en zijn kruis op te nemen. Als vreemdeling en pelgrim trok hij voort met een overstelpende blijdschap in de ziel! Kort nadien werd hij door roovers overvallen, die hem uit het verraderlijke struikgewas bespringen met de vraag: „Wie daar?” Onvervaard klinkt het antwoord: „Ik ben de heraut van den grooten Koning.” En als heraut des grooten Konings verzorgt Franciscus van nu aan melaatschen, en bedelt, gaande huis aan huis, zelfs in zijn geboortestad. Zoo gaat hij voort, totdat hij in den vroegen morgen van den 24sten Februari 1209 in de kapel van Portiuncula de woorden hoort voorlezen uit het tiende hoofdstuk van het Evangelie van Mattheüs, en wel de verzen 7—13: „Gaet heen en predikt...! Geeft het om niet...! Geen goud, geen zilver, geen schoenzolen...! Als gij in een huis ingaat, zoo zegt: Vrede zij dezen huize...!” Deze woorden zijn voor hem een openbaring! Hij acht zich geroepen: hij, de heraut, hij kiest onvoorwaardelijk de onvoorwaardelijke armoede tot zijn bruid. Hij zal prediken!... prediken!!... prediken!!! Prediken door woord... door lied... maar meest nog door zijn leven! En zoo is dan deze Februaardag het keerpunt zijns levens! En wie van dien dag niet weet, en die woorden niet kent, kent ook niet Franciscus van Assisi! J. T.

VRAGENBUS.

Mej. A. S. te Z. — Of er in Zwolle een specialiteit voor elektrische behandeling is, die de verwijdering van overtollig haar in het gelaat door electrolyse bewerkt, is ons niet bekend; Dr. Noordt zij aldaar zou u wellicht kunnen inlichten. Is dit het geval, dan raden wij u aan, van deze methode gebruik te maken, daar zij de chemische ont-haringsmiddelen in werking en resultaat overtreft.

E. D. te A. — Bij zweertjes van het tandvleesch en den binnenkant der wangen is *Mercurius corrosivus* D⁶ aange-
wezen, voorts mondspoelingen met een verdunde oplossing van aluin. (Een pennespunt vol van het poeder op een glas lauwwater.)

Maden zijn kleine witte wormpjes, die in den endeldarm leven en hevig jeuken veroorzaken. De kwaal is besmettelijk, daar de eieren der maden door verontreinigde handen overgebracht kunnen worden. Tot het afdriften der parasieten make men een kuur met lavementen van azijn en water of van 16 droppels *Pyrethrum tinctuur* op $\frac{1}{10}$ Liter warme melk. Bij scrofuleuze en bloedarme kinderen moet de constitutie door het geregelde innemen van *Calcareo carbonica* en *Sulfur* (in afwisseling) verbeterd worden.

Mej. T. v. d. B. te 's Gr. — Bij *algemeene lichaamszwakte* is veel slapen aan te raden. Vooral is het goed een *middagrast* van 1 tot 1 $\frac{1}{2}$ uur te nemen, liefst ontkleed en te bed. Versterkende middelen zijn goed, de natuurlijke als melk, eieren, malsch vleesch beter dan de middelen uit de apotheek, die echter ook niet geheel ontbeerd kunnen worden. Staalpreparaten mogen niet voortdurend genomen worden. *China* en *Arsenicum* in homoeopathische verdunning kunnen aanbevolen worden.

Wegens *chronischen neuscatarrh* gelieve het antwoord aan **Mej. J. V. te G.** na te lezen.

Mej. L. T. te M. — Bij *asthma*-aanvallen helpt het afwisselend gebruik van *Ipecacuanha* D³ en *Arsenicum* D⁴, alle tien minuten vijf droppels, gepaard met heete hand- en voetbaden met mosterdmeel of zout, en zoo noodig nog wasschingen van den rug met heet water en azijn. Tegen de eigenlijke *asthma*-kwaal is het voortgezet gebruik van *Stibium arsenicosum* D⁴ (verw.) aan te raden. U moet u in den herfst warm kleeden, steeds voor warme voeten zorgen, en kouvatten zooveel mogelijk vermijden. In den zomer is oponthoud aan zee zeer aan te bevelen.

Mej. M. te R. — Gezette personen worden gauw moe bij 't loopen en bij lichamelijke inspanning, ook hartkloppingen komen veel voor, zonder dat er een bepaalde hartziekte aanwezig behoeft te zijn. Of u voor uw grootte te zwaar zijt, kunt u zelf uitmaken volgens den regel, dat een volwassen mensch ongeveer zooveel kilogram moet wegen, als zijn lengte centimeters boven één meter bedraagt; dus b.v. bij een lichaamslengte van 160 cM. moet het normale lichaamsgewicht ongeveer 60 kilogram of 120 pond bedragen. Hebt u vastgesteld, hoeveel pond u te zwaar zijt, dan moet door vermindering van het voedsel of door beperking van het aantal maaltijden het overtollige vet over boord worden geworpen. De gunstige werking daarvan op de werkzaamheid van het hart en op de toename der lichaamskrachten zult u dan ondervinden.

S. v. L. te Sch. — U vraagt wat veel op eens, daarom kan elke vraag slechts kort beantwoord worden.

Bij *zweetende handen* zijn inwrijvingen met zeepeppereur en het dragen van met talk bepoederde handschoenen gedurende den nacht; bij *zweetende voeten* wisselvoetbaden en het strooien van salicyl-poeder in de kousen aan te bevelen.

Haematogen is een gearomatiseerde bloedoplossing, die bij zwakte en bloedarmoede te pas kan komen; het preparaat wordt lang niet door iedere maag verdragen.

Over *roode handen* hebben wij in een der vorige nummers van de Vragenbus mededeeling gedaan, gelieve dus aldaar na te lezen, daar wij niet telkens in herhaling kunnen vervallen.

E. B. te N. W. — Bij *chronische hardlijvigheid* bewerkt het voortgezette gebruik van purgeermiddelen juist het tegendeel van hetgeen gewenscht wordt. Dus handen weg er van! Homoeopathische middelen werken soms zeer goed, als zij juist gekozen zijn; uit het groote aantal middelen, die aangewezen kunnen zijn, noemen wij *Nux vomica*, *Plumbum* en *Graphitæ*. Het gebruik van wittebrood moet vermeden worden; bruin brood en roggebroom, dik met boter besmeerd en goed gekauwd, daarentegen rijkelijk gegeten worden. 's Morgens en 's avonds een glas koud water langzaam leegdrinken.

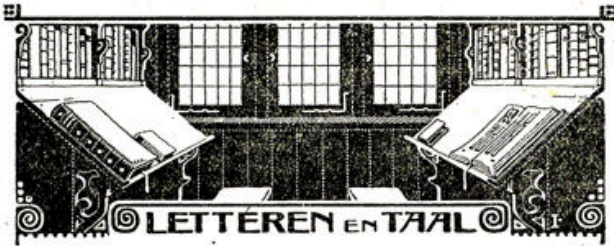
De vliegmaschine en de visscherij.

Toen ik een jongen was, zat ik nog al eens aan den waterkant, en dan zag ik op zonnige, stille dagen de visschen, die hoog in het water zwommen. Ook merkte ik wel op, dat ik, op een brug staande, de visschen nog beter kon waarnemen.

Gedurende den oorlog is ons gedurig verteld, dat men vanuit vliegtuigen de duikbooten in de zee tot op vrij aanzienlijke diepte kon zien, wanneer men er recht boven was. En menigmaal is van boven een bom op zulk een duikboot geworpen.

Nu komt het bericht, dat een vlieger scholen haring in de zee heeft zien zwommen. Toen heeft hij bericht daarvan aan de visschers gezonden en deze wisten, waar zij moesten gaan om te vangen.

Het zal dus verstandig zijn, dat voortaan vliegtuigen de visschersvloeten vergezellen. En dan kunnen ze meteen nu en dan eens een bom werpen naar een zeehond of een ander roofdier, dat de visschen vervolgt. A. L.

In No. 16 werd gevraagd naar goede verzen om voor te dragen. In No. 18 is daarop een aanvullings-antwoord geplaatst, naar aanleiding waarvan Mej. K. S. S. te B. vraagt, of wij wel weten, dat de dichter Adama van Scheltema, wiens gedichten aangeraden worden om voor te dragen, van socialistische en onchristelijke levensbeschouwing is.

Ons antwoord luidt, dat in No. 18 „van geachte zijde” alleen de „mooie” verzen van dezen dichter zijn aangeraden. Iemand van een andere maatschappelijke levensbeschouwing kan dingen voortbrengen, die wij mogen bewonderen en waarvan wij met dank moeten gebruik maken. Natuurlijk is het waar, dat hierbij voorzichtigheid in acht moet worden genomen. Niet de socialistische verzen werden dan ook aanbevolen, maar de werkelijk mooie, die niet indruischen tegen de Christelijke gevoelens. En zouden we daarvan niet mogen genieten?

Carel Steven Adama van Scheltema is volgens eigen zeggen overtuigd Sociaal-democraat. Of deze predikantskleinzoon onchristelijk van levensbeschouwing is, weten wij niet. Maar hij heeft gedichten gemaakt zóó fijn van vorm, zóó teer van inhoud, dat haast geen dichter uit onzen tijd hem evenaart.

We wijzen u op het mooie:

„Het leven is te hard van geluiden,
De menschen doen te druk.
Om een ander wat doms te beduiden,
Verpratzen ze hun eigen geluk.

In plaats van de vruchten te smaken,
Gooien ze elkaar met de schil.
Ze praten om meer leven te maken
En de wereld is zelf toch zoo stil.

Ze konden het eindelijk wel weten,
Dat geen een het in woorden vindt,
En dat, waar ze hun woorden vergeten,
Het leven pas waarlijk begint!”

We verwijzen u naar het onverbeterlijk mooie versken van den Keuterboer: „Op de hei stond vader Pappé,” Kent u „Avond”? Hier volgt een gedeelte er van:

„Bij 'n boerenwagen Werkt een man. De wolken dragen Het duister an.	Boven die beiden Rijst een ster Over de weiden Heel — heel ver —.”
--	---

Ge ziet het alles vóór u. Met een paar meester-streken heeft deze woord-kunstenaar u het geheele stemmingsbeeld voorgemaakt.

Of wat zegt ge van dit?

„De boomen zwijgen En peinzen vaag; Van al de twijgen Drupt iets omlaag.	De zon is henen, Geen vogel fluit. Zij zijn verdwenen, Het lied is uit.”
---	---

Nog een paar juweeltjes kunnen we u noemen: „Voor jou en mij.” — „De Wilgen.” — „Kindergedachten” — „Holland.” — „Uit eerzame liedjes.” — „De stilte.” — „De echo van het jaar der armen.” — „Uit stilte en strijd.”

FRANCISCUS VAN ASSISI.

II.

Voor de eerste maal predikt Franciscus te Assisi. Daar won hij ook zijn eerste discipelen. Van den eersteling weet niemand meer, dan dat het een vroom en eenvoudig man uit Assisi was, wiens naam is verloren gegaan. De eerste, wiens naam is bewaard gebleven, was een rijk koopman, Bernardus van Quintavalle, die alles verliet om Franciscus te volgen. (Opnieuw zeggen we, dat we slechts verhalen, en van kritiek ons, hoewel noode, onthouden!) Langzamerhand breidde de kring zich uit. In 1210 kon Franciscus, indien hij dat gewenscht had, reeds spreken van „de elve.” — „De bedelaars” trokken door Italië en kwamen ook te Rome. Zij wenschten den Paus te verzoeken den regel hunner orde te bekrachtigen, een regel, die zoo sober luidde: „te leven volgens het Evangelie.” De prachtlevende Innocentius en de bedelmonniken, die in zijn paleis waren toegelaten, vormden wel een schrille tegenstelling. De eerste ontmoeting stemde den kerkvorst dan ook niet gunstig. Bovendien rees er bij de kardinalen verzet. Maar de woorden van Johannes Colonna, zoo wijs en zoo waar, gaven den doorslag: „Deze man wenscht te leven volgens het Evangelie. Indien wij verklaren, dat dit onmogelijk is, dan bespotten we Christus, die ons het Evangelie gaf.” Den dag daarop omhelsde Innocentius den armen Franciscus met de woorden: „Gaat met God, broeders, en preekt voor allen, zooals de Heer het u ingeeft.” Alle broeders beoefden Franciscus gehoorzaamheid en te zamen beloofden ze die aan den Paus. Ten slotte ontvingen ze allen als uiterlijk teeken van de hun geschonken vergunning om te prediken van denzelfden Johannes Colonna de priesterlijke tonsuur — het geschoren hoofd!

Niet alleen mannen volgden den bedelmonnik van Assisi, ook vrouwen sloten zich bij hem aan. Twee ervan zijn meer bekend geworden. De eene was gehuwd, de andere een maagd. Van deze twee vrouwen alleen kende Franciscus, naar eigen getuigenis, het gelaat. Zij waren in haar zielen op het innigst met Franciscus verbonden. De maagd was Clara van Assisi, een jonkvrouwe, die van vader en moeders zijde adellijk bloed in de aderen had. Zij werd het hoofd van de Clarissen en leefde in strenge afzondering in het klooster van San Damiano. De andere, Jacoba de Septem-solliis, vertegenwoordigde de derde orde, n.l. die der gehuwden. Zij bleef in Rome, ook als weduwe. Toch vergat zij niet den voor haar heiligen man, door wiens woorden zij getroffen was. Toen zij van zijn doodelijke ziekte kennis kreeg, snelde zij met een door haar geweven pij — het doodskleed van Franciscus — naar Portiuncula. Daar wierp zij zich aan de voeten van den vereerden meester neder. „Broeder” Jacoba — zoo noemde Franciscus haar — was de eerste, die bij het lijk van den geliefden doode werd toegelaten. Met gloeiende tranen kuste zij vurig de wonden in de handen en de voeten van den doode.

Jonkvrouwe Clara nam een voorname plaats in in het hart van Franciscus. Eens besloep de twijfel diens hart. Zou hij zich aan allen arbeid onttrekken, en een leven van louter meditatie leiden? Het voor en tegen er van besprak hij met de ordebroeders. Ten slotte besloot hij zich te onderwerpen aan het oordeel van „twee bevoorrechte zielen.” Daarom zond hij een bode naar de „heilige” Clara en naar broeder Silvester. Hun antwoord zou beslissend zijn. Het had voor Franciscus de waarde van een Godsoordeel. Silvester antwoordde: „De Heer zegt, dat gij broeder Franciscus melden moet, dat God hem niet alleen terwille van zich zelf ge-roepen heeft, maar ook, opdat hij vele zielen winnen zou!” Clara's bescheid luidde evenzoo. En als Franciscus deze woorden verneemt, zegt hij kort: „Goed, laat ons gaan!”

Bij deze gelegenheid heeft Franciscus voor de vogels gepreekt. Aan deze bijzonderheid hechten wij geen meerdere

Naar een schilderij van Raffael.

FRANCISCUS VAN ASSISI.

waarde dan aan ettelijke andere, die ons allerzonderlingst voorkomen. Alleen terwille van de meerdere bekendheid met het feit als zoodanig, laten wij de preek hier volgen: „Mijne zusters vogels! Gij zijt God veel dank verschuldigd en moet Hem altijd overal loven en prijzen, omdat gij vrij vliegen kunt, waarheen gij wilt, en voor uw dubbele en driedubbele kleeding en voor uw schoone, gekleurde dracht, en voor het voedsel, waarvoor gij niet behoeft te arbeiden, en voor de schoone zangstem, die de Schepper u geschonken heeft. Gij zaait niet en oogst niet, maar God voedt u en geeft u rivieren en bronnen om uit te drinken, en bergen en heuvels, rotsen en klippen om u in te verbergen, en hooge boomen om nesten in te bouwen, en hoewel gij spinnen noch weven kunt, geeft Hij u, zoowel als uw jongen, toch de noodige kleeding. De Schepper heeft u dus zeer lief, daar Hij u zulke groote weldaden schenkt. Wacht u daarom wel, zusters vogels, om niet ondankbaar te zijn, maar beijvert u om God altijd te loven!” Na deze woorden strekten de diertjes hun halsjes en bogen hun kopjes eerbiedig ter aarde. Door hun gezang toonden zij, dat de woorden hun veel genoegen deden. Tenslotte maakte de prediker het teeken des kruises over de gevleugelde hoorders, waarop deze wonderschoon begonnen te kweelen en wegvlogen! (We verhalen, en critiseeren niet!)

De arbeid van Franciscus bepaalde zich niet tot Italië. Zelf heeft hij (in het bekende jaar 1219) in het Heilige Land vertoefd en ook in Egypte bij Damiate, waar hij een ongeneeselijke oogziekte opdeed. De andere ordebroeders werden gezonden naar Duitschland, Spanje, Frankrijk, Engeland, ja zelfs naar Marokko, waar onder de Mahomedanen de eerste slachtoffers vielen. De orde had nu haar vijf eerste martelaren! Het was niet gebleven bij de elf broeders van den beginne. De kring was grooter geworden, dan Franciscus misschien ooit gedacht had. Zóó talrijk was zijn ahang, dat de arbeid hem boven het hoofd wies. Tevergeefs organiseerde hij met den geleerden Hugolinus. De niet wetenschappelijk gevormde man zag zich genoodzaakt als leidsman zich terug te trekken, zes jaren nog voor zijn dood. Langzamerhand was ook het karakter der orde gewijzigd. Mannen van studie verloochenden althans op één punt de belofte van onvoorwaardelijke armoede. Ze brachten een boekenschat bijeen en wierpen zich met kracht op de studie. Franciscaners bezetten leerstoelen aan de universiteiten te Bologna en Oxford. De orde was hoe langer hoe meer een geleerde, studeerende orde geworden. Franciscus stond er machteloos tegenover!

Na 1224 leidt Franciscus in hoofdzaak een kluisenaarsleven. Tengevolge van de bovenmenschenlijke ontbering nemen zijn krachten af. Hij is zoo goed als blind door de oogziekte, die hem dagelijks kwelt. Wel zoekt hij heul bij 's Pausen geneesheeren, doch hun zeer pijnlijke behandeling baat niet. Doodziek wordt hij naar Assisi vervoerd. Die tocht gelijkt een triomftocht. Militair geleide moet voorkomen, dat Perugia zich niet meester maakt van den lijder, en zoodoende Assisi de eer rooft, den grooten man een stervenssponde te hebben bereid. In het bisschoppelijk paleis wordt hij verpleegd. Hoe krank ook, en hoe ook verzwakt door herhaalde bloedspuwingen, behoudt hij de hem eigene energie. Hij treedt met succes nog op als vredestitcher tusschen de stedelijke overheid en den bisschop. Maar als het einde nadert, wenscht hij de stadspoort te worden uitgedragen naar het geliefde Portiuncula, waar hij zooveel gebeden had. Daar slijt hij de laatste levensdagen. Ordebroeders omringen hem weenend. Bij herhaling laat hij zich enkele regels voorlezen, die hij toegevoegd heeft aan het door hemzelf gedichte „Zonnelied,” in welke strophe hij den Heer looft voor „Broeder Dood”! Daarna wenscht hij ontkleed te worden. Naakt ligt hij op de aarde, want hij wil uit dit aardse leven uitgaan, gelijk hij gekomen is. Niet in een stalleke, maar toch in een cel!

Het is Zaterdag, de 3de October van het jaar 1226. De avond valt. 't Wordt donker in de cel, waar de lijder ligt te zieltoegen. Maar zie — nog eenmaal vlamt het uitdovende leven op. De stervende begint met ongewone kracht

te zingen. Nu niet *zijn* Zonnelied, maar toch een lied van licht en leven! Woorden des Heiligen Geestes. Heerlijk einde! De wonderschoone 142ste Psalm houdt den bezwijkenden geest nog een wijle gespannen. De inhoud van dit heerlijke Lied Davids verblijdt de ziel. Deze „onderwijzing” van den koninklijken zanger sterkt den stervenden prediker. Hoor!....

„Niemand zorgde voor mijne ziel.... Tot U riep ik, o Heere!.... Gij zijt mijn Toevlucht.... mijn Deel in het land der levenden.... Voer mijne ziel uit de gevangenis... om Uwen Naam te loven.... De rechtvaardigen.... zullen mij.... omringen.... als Gij.... bij mij zult.... hebben welgedaan....!”

De zwakke stem zwijgt. Doodstil is het in de cel! Franciscus van Assisi's lippen hadden zich voor altijd gesloten. Zijn einde was een lied des vertrouwens!

J. T.

Vragenbus.

M. C. C. St. te H. — *Pijnen in de voeten*, vooral in de hielen, zijn veelal van neuralgischen aard, ten minste als zij niet door een abnormale vorming der voeten (platvoet) worden veroorzaakt. Omslagen om de voeten gedurende den nacht met een mengsel van 2 theelepels terpentijnolie en 1 glas brandewijn op een wijnflesch water, bewijzen in zulke gevallen vaak goede diensten; u kunt het dus gerust beproeven, nadeel is er in elk geval niet van te verwachten.

G. H. E. te S. — Na een beroerte blijven nog geruimen tijd allerlei aandoeningen der zenuwen achter, waaronder zenuwpijnen, hartkloppingen, oorsuizen. Langzamerhand nemen deze bezwaren bij geregeld innemen van *Arnica D²* af; voor verlamde spieren zijn inwrijvingen met *Rhus-tinktuur*, *Pinus-tinktuur* en *slaolie* (gelijke deelen) van nut, bovenal echter de aanwending van den electricischen stroom. Zijn de verlammingen reeds van langen duur, dan helpt electriciteit ook niet meer en moet men in het onvermijdelijke berusten.

Mej. de Gr. te K. — *Ooglidkramp* is een plaatselijke aandoening van de oogspieren, waardoor lastige trillingen en trekkingen van het gelaat ontstaan. De behandeling, die niet altijd zeer dankbaar is, bestaat in de aanwending van *Belladonna*, *Zincum* of *Magnesia phosphorica* en van den galvanischen stroom.

A. K. te N. B. — Daar uwe *hoofdpijnen* door wisselvoetbaden niet beter worden, is het duidelijk, dat zij niet door bloedaandrang naar het hoofd worden veroorzaakt. Berusten zij op bloedarmoede, dan zijn juist deze baden schadelijk, vooral als zij te dikwijls worden toegepast. Elke goede methode kan schaden, als zij verkeerd wordt aangewend. Daar „Homoeopathie in de Praktijk” in uw bezit is, raden wij u het hoofdstuk over „hoofdpijn” nauwkeurig na te lezen en dan de daarin aangegeven middelen te beproeven.

D. v. H. te N. — Bij bruine vlekjes in het gelaat is bestrijken met citroensap of met *Bellis-perennis-tinctuur* te beproeven. Overtollige haren in het gelaat, die bij vrouwen ontsierend werken, kunnen door uittrekken der haren, afwrijven met puimsteen of wegbranden met het zoogenaamde Böttger'sche depilatorium verwijderd worden; 't laatste moet echter zeer voorzichtig geschieden om de huid niet te beschadigen.

